

فصلنامه علمی- پژوهشی «پژوهش زبان و ادبیات فارسی»

شماره شانزدهم، بهار ۱۳۸۹: ۱۷۶-۱۵۵

تاریخ دریافت: ۱۳۸۵/۰۵/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۰۸/۱۱

پیامک، اسپرانتویی^(۱) نوین؛ بررسی ساختاری- محتوایی

لیلا شریفی*

چکیده

مقاله حاضر به بررسی پیام کوتاه و زبانی می‌پردازد. که حاصل مخفف‌سازی جوانانی است که از تلفن همراه استفاده می‌کنند، می‌پردازد. اختصارسازی انواعی دارد، اما آنچه در این مقاله بدان اشاره می‌شود اختصار و کوتاه‌شدگی مختص پیامک است که جوانان برای غلبه بر سختی تایپ و اتلاف وقت مبدع آن شده‌اند. خالق ادبیاتی که قواعد زبانی را در هم شکسته و وارد حوزه جدیدی از کلام شده است و به شدت قوانین حاکم بر تلفظ و دستور زبان معیار را نادیده می‌گیرد. زبانی که محدودیت‌های مرزهای جغرافیایی را نمی‌بیند و نشانی از جهانی شدن به همراه آورده است. این پژوهش نشان می‌دهد که حذف حروف در پیامک منظم و قابل پیش‌بینی است و قواعد آن تحت کنترل دو اصل واج‌شناختی «شکل و زمینه» (درس‌لر ۱۹۹۶) و «قوی-قویتر» (دونگان ۱۹۷۸/۱۹۸۵) می‌باشد. نتایج نشان می‌دهند که اصول واج‌شناختی، فرایند کاهش طول کلمات پیامک را البته بدون در نظر گرفتن سطح هموندی یا نواختی، در کنترل دارد.

واژه‌های کلیدی: پیامک، مخفف‌سازی، اصول واج‌شناسی، اصول همیاری.

مقدمه

اولین بار در انگلستان نخستین پیام از یک کامپیوتر زمینی به یک دستگاه سیار فرستاده شد و سیستم پیام کوتاه تقریباً از سال ۱۹۹۶ در دسترس مردم بریتانیا قرار گرفت. در ایران نیز تلفن همراه در سال ۱۳۷۳ وارد شد و سرویس پیام کوتاه در سال ۱۳۸۰ فعال شد. مرداد ماه ۱۳۸۱ اولین پیامک در ایران به وسیله یک سیستم کاملاً ایرانی آزمایش شد و دریافت کننده آن خانم جوانی بود که پیام «سلام دوست عزیز، اگر این پیغام را دریافت کردید با این شماره تماس بگیرید...» را که شاید به نظرش چیزی جز یک مزاحمت تلفنی نبود دریافت کرد. پیامک یا پیام‌رسانی متنی اساساً نوعی از نقل و انتقال اطلاعات است که فرستنده را قادر می‌سازد بین ۱۴۰ تا ۱۶۰ کاراکتر متنی را به یک گیرنده ارسال کند. زبان‌هایی که از هیروگلیف^(۲) استفاده می‌کنند به نصف این تعداد نیاز خواهند داشت که این به معنای ۷۰ کاراکتر برای کسانی است که از زبان‌های عربی و چینی استفاده می‌کنند. برای هماهنگی فرآیند نقل و انتقال اطلاعات با این محدودیت، مجموعه‌ای از علائم اختصاری و تعاریف مختلف برای توضیح تصاویر دیداری به وجود آمده است. مثلاً «@cu» کد کوتاه شده «see you around» و یا «b4» کد کوتاه شده «before» می‌باشد که نشانگر وجود نوعی توافق است. پیامک در زبان انگلیسی به جز «SMS» نام‌های دیگری نیز چون «txt spk»، «txt talk» و یا «teen-talk» دارد. این زبان از دستور و قواعد انگلیسی معیار تبعیت نمی‌کند، لذا کلمات آن در فرهنگ لغات یافت نمی‌شود. اگر چه تعداد محدودی از شرکت‌ها، نوعی نرم‌افزار برای ترجمه این زبان خاص طراحی کرده‌اند که «Geneva Software Technologies Limited (GSTL)» از جمله این شرکت‌ها است. وب سایت‌هایی هم مانند «www.transl8it.com» ایجاد شده‌اند تا این خدمات را به کاربران ارائه دهند (فانگ، ۲۰۰۵: ۱).

اگر قبول کنیم که هر نسلی از فناوری‌ها یک نقطه اوج دارد، پیامک را نیز می‌توان نقطه اوج نسل پیام‌رسانی متنی دانست که به مرور جای خود را در میان کاربران باز کرد و زبان جدیدی نیز مخصوص آن ایجاد شد. دلیل آن هم مشخص است، وارد کردن پیام‌ها با استفاده از امکانات موبایل‌ها هم مشکل است و هم زمان زیادی می‌برد از اینرو

کاربران راهی را برای هر چه کمتر کردن تعداد کلمات پیدا کردند. به عنوان مثال مخفف‌هایی نظیر «k» برای کلمه «okay» و «f2t» برای عبارت «free to talk» نمونه‌ای از این زبان جدیدند که علاوه بر صرفه‌جویی در زمان وارد کردن پیام، نوعی طنز نیز به آن می‌بخشند.

زبان‌ها استاندارد (معیار) و غیر استاندارد (غیرمعیار)

زبان استاندارد یا معیار اساساً دارای یکپارچگی، همگونی و ایستایی است که موجب وحدت گویشوران خود و تفکیک آن از زبان‌های مجاور می‌شود. اما هر جامعه‌ای هر چقدر هم یکدست و همگون باشد باز هم بین افراد آن تفاوت‌هایی وجود دارد که موجب تشکیل گروه‌هایی می‌شود و اعضای هر گروه بنا بر ویژگی‌های مشترکی که دارند ملزم به رعایت قوانین و هنجارهای آن گروه یا طبقه هستند که زبان هم از جمله این قوانین است. زبان در گروه‌های اجتماعی متناسب با هنجارهای آن تغییر می‌کند که این تغییرات عمدتاً در سطح واژگان و اصطلاحات زبان است (سمائی، ۱۳۸۶: ۳۴۸). زبان‌های غیر استاندارد نیز در جوامع همیشه در کنار زبان معیار وجود دارند و استفاده می‌شوند که زبان صنفی^۱ از جمله این زبان‌ها است و افراد یک گروه یا یک صنف خاص از آن استفاده می‌کنند. این زبان، واژگان و مفاهیمی را در بر می‌گیرد که اغلب تنها اعضای آن گروه اجتماعی می‌توانند معنای دقیق و کامل آنرا بفهمند. به عنوان مثال زبان صنف پزشکان، مهندسان، زبان‌شناسان و جز آن، از این دست از زبان‌ها است. زبان مخفی یا «آرگو»^۲ هم یکی از گونه‌های زبان غیراستاندارد است. این لغت ریشه فرانسوی دارد و قدیمی‌ترین مدرکی که از این گونه زبان بدست آمده مربوط به سارقان و راهزنان بوده است که نیاز به وسیله‌ای برای ارتباط داشتند تا اسرارشان پوشیده بماند. در متون فرانسوی قرن ۱۴ میلادی واژه‌هایی این چنین دیده شده است (همان: ۵).

جوانان نیز یک زبان برای پیامک آفریده‌اند، توافقی نانوشته که با آن می‌توانند آنطور که می‌خواهند با هم ارتباط برقرار کنند. زبانی که علاوه بر داشتن ویژگی‌های زبان‌های

1. jargon
2. argot

صنفی^۱، زبان مخفی^۲ و یا زبان میانجی^۳ که با ترکیب شدن دو زبان مثلاً فرانسوی و انگلیسی^۴ و یا اسپانیولی و انگلیسی^۵، (نک. استوانس ۲۰۰۸/ ۲۰۰۳) بین افراد قرارداد می‌شود، از جهاتی نیز با آنها متفاوت است و خصوصیات منحصر به فرد و شاخصی دارد که در ادامه بدانها اشاره می‌شود.

پیشینه

جورج اورول^۶ (۱۹۸۴) برای اولین بار از زبانی به نام «new speak» که زبانی غیر استاندارد بود در رمان خود نام برد و آن را به عنوان زبانی که لغاتش از نظر کمی روز به روز در حال کاهش است معرفی نمود (استوانس، ۲۰۰۳: ۳۰۹-۳۲۳). این زبان اساساً بر پایه زبان انگلیسی است اما به شدت دستور و لغاتش ساده‌سازی شده و کاهش پیدا کرده است و برای نیات و اهداف سیاسی و مخفی کردن افکار افراد در زمان گذشته ساخته و به کار گرفته می‌شده است. اورول در مقابل این زبان از انگلیسی معیار به عنوان زبان «old speak» یاد می‌کند و معتقد است تا قبل از سال ۲۰۵۰ این زبان کاملاً تحت‌الشعاع زبان «new speak» قرار خواهد گرفت. او در مقاله خود (۱۹۴۷) به نام «زبان انگلیسی و زبان سیاسی»^۷ از وضعیت زبان انگلیسی عصر خود و خطر از بین رفتن ادبیات کلاسیک، استعاره‌ها و فصاحت و بلاغت آن، اظهار نگرانی و تأسف می‌کند. اما به هر حال تغییر زبان که پدیده‌ای اجتماعی است با تغییر جوامع و پیشرفت فناوری‌های ارتباطی تغییری اجتناب‌ناپذیر است.

کول^۸ (۲۰۰۷)، سگرساد^۹ (۲۰۰۲)، شاترلند^{۱۰} (۲۰۰۲)، برگز^{۱۱} (۲۰۰۳)،

-
- 1 . jargon,lingo
 - 2 . argot
 3. lingua franca
 - 4 . franglish
 - 5 . spanglish
 6. Orwell,G.
 7. politic and English language
 8. Kul,M.
 9. Segrestad,Y.H.
 10. Shuterland,J.
 - 11 . Bergs,A.

تورلو^۱ (۲۰۰۳)، کارواتوسکا و کوزلوسکا^۲ (۲۰۰۳)، براکزیک^۳ (۲۰۰۴)، کازمینسکی^۴ (۲۰۰۴)، ولانسکا^۵ (۲۰۰۴) و ملینوسکا^۶ (۲۰۰۴) از جمله کسانی هستند که در رابطه با پیامک تحقیقاتی انجام داده‌اند، اما از بین این افراد فقط تورلو و سگرستاد به ویژگی‌های زبان شناختی پیامک اشاره کرده‌اند. در سال ۲۰۰۶ لوپز را^۷ و پاپن و تاستینگ^۸ نیز مقاله‌هایی در باب ویژگی‌های زبان شناختی پیامک ارائه کردند. یکی از آخرین تحقیقاتی که در این زمینه اما با نگاهی متفاوت انجام شده است مقاله ملگورزاتا کول از دانشگاه لهستان می‌باشد. نگاه او بر خلاف پژوهش‌های دیگران نگاهی واج‌شناختی است تا ساختوازی که در زیر به شرح مختصری از این پژوهش‌ها اشاره می‌شود.

سگرستاد ویژگی‌های زبان شناختی پیامک را چنین می‌داند:

«حذف قواعد نشانه‌گذاری^۹ معمول در زبان معیار و بکارگیری نوع غیرمعیار آن، حذف فاصله بین واژه‌ها، املاء واژه‌ها مطابق گفتار نه نوشتار، گرایش به نگارش همخوان‌ها، بکارگیری اختصارات معمول در زبان معیار و نوع غیرمعیار آن، نگارش واژه‌ها تماماً با حروف بزرگ و یا تماماً با حروف کوچک، کوتاه‌سازی واژه‌ها، استفاده از شکلک‌ها و ستاره (*) و جایگزینی نماد به جای کلمه» (سگرستاد، ۲۰۰۲: ۱۳).

کریستین تورلو (۲۰۰۳) نیز که از محققان زبان‌شناس دپارتمان ارتباطات دانشگاه واشینگتون است موارد زیر را در بررسی‌های خود مطرح کرده است:

«کوتاه‌سازی واژگان، سرواژه‌سازی و آغازه‌ها، هم‌آوایی اعداد و حروف، عدم رعایت املاء صحیح، املاء غیر معیار واژگان و مطابق با گفتار نه نوشتار، تحلیل

1. Thurlow, C.
2. Karwatowska, M. & Szypra-Kozłowska, J.
3. Brakzyk, J.
4. Kuzminsk, M.
5. Wolanska, E.
6. Malinowska, E.
7. Lopez Rua, P.
8. Papen, U. & Tusting, K.
9. punctuation

کلام در پیامک و طبقه‌بندی موضوعی آن و ارائه اصول سه‌گانه جامعه‌شناختی پیامک بر پایه اصول گرایس (۱۹۷۵)»^(۳).

شاترلند (۲۰۰۲) و برالزیک (۲۰۰۴) نیز معتقدند که این زبان جدید موجب آشفته‌نگی در عادات تلفظ شده و سیستم زبانی را به ارتباط عریان مبدل می‌کند. شاترلند می‌گوید: «این زبان موجب خواندن پریشی^۱ و ضعف املائی و تنبلی ذهن می‌شود». براکزیک نیز تحقیق خود را در زبان لهستانی انجام داده و بر این عقیده است که تأثیر پیامک^(۴) بر زبان یک بزرگنمایی مصنوعی است. به زعم این دو محقق ویژگی‌های این زبان جدید حاصل زایایی و خلاقیت زبان نیست و تأثیر زیادی بر زندگی و ارتباط افراد ندارد. به اعتقاد پاپن و تاستینگ (۲۰۰۶) چند نوع از اختصارسازی و نیز گرایش به نگارش همخوان‌ها از جمله ویژگی‌های پیامک هستند. پاولا لویز را (۲۰۰۶) از دانشگاه اسپانیا نیز تحلیلی ساختاری در این زمینه دارد و مواردی چون کوتاه‌سازی، بازخوانی آوایی، نگارش واژگان با حروف بزرگ و هم‌آوایی حروف با اعداد را برشمرده است. تمامی این محققان به طور کلی از نگاه ساختارزایی، زبان پیامک را ارزیابی کرده‌اند، اما همانگونه که قبلاً گفته شد ملگورزاتا کول لهستانی در سال ۲۰۰۷ مقاله‌ای نوشت و در آن دیدگاه واج‌شناسانه خود را در مورد فرایند حذف که یکی از ویژگی‌های این زبان پیامک است معرفی کرد که از این جهت، با پژوهش‌های دیگران متفاوت است. او با تحلیل تنها ده جمله نشان داده است که اصول واج‌شناختی بر الگوی حذف حروف این زبان حاکم هستند.

بحث

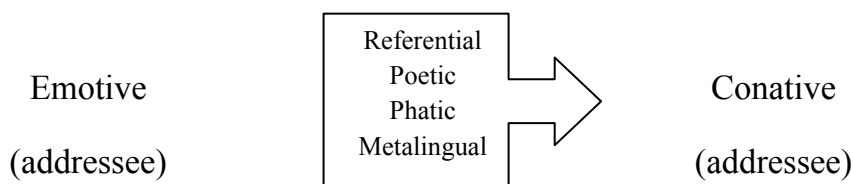
در زبان پیامک اگرچه قوانین حاکم بر تلفظ و دستور زبان معیار به‌طور چشمگیری نادیده گرفته می‌شود، کوتاه‌شدگی و اختصار در آن حدود و ثغوری دارد و کاهش تعداد حروف یک کلمه تا آنجا صورت می‌گیرد که معنی کلمه از آن استنباط شود و برای مخاطب قابل فهم باشد و به عبارت واضح‌تر «اصل رسانگی» نقض نشود. پیامک ویژگی‌های مشترکی با دیگر مکالماتی که از طریق ارتباطات الکترونیکی مانند ارتباطات

1. dyslexia

اینترنتی، ویدئو کنفرانس‌ها، تابلوهای تبلیغاتی الکترونیکی و ایمیل انجام می‌شود دارد، زیرا تمامی آنها با محدودیت صفحه نمایش و محدودیت قابلیت‌های نرم‌افزاری مواجهند. به گفته کیسلر و اسپرول^۱ (۱۹۸۶: ۱۴۹۳)، فشرده‌سازی متنی در همه این نوع ارتباطات وجود دارد زیرا سرعت انتقال در تمامی آنها فاکتور مهمی است (مانند گفتار) و همگی متن بنیاد و معمولاً غیر همزمان هستند (مانند نوشتار) یعنی ارسال و دریافت پیام دقیقاً به طور همزمان اتفاق نمی‌افتد. البته این ویژگی علاوه بر اینکه قدرت کنترل عکس‌العمل را در کاربران افزایش می‌دهد، بنا به نظریه اروینگ گافمن^۲ (هاتسون^۳، ۱۹۹۶: ۱۱۳) حفظ وجهه آنها را نیز در پی دارد. زبان پیامک اگرچه ظاهراً با زبان معیار تفاوت‌های فاحشی دارد نقش‌هایی را که ملینوسکی^۴ (۱۹۲۳) از زبان ارائه کرده است داراست. نقش‌هایی که عبارتند از ۱. محرک فعالیت افراد ۲. اثر بر روی تفکر انسان ۳. اثر بر روی روابط اجتماعی ۴. بدست آوردن اطلاعات ۵. بیان احساسات ۶. زبان برای خود زبان ۷. باز کردن باب گفتگو^۵ (هاتسون، ۱۹۹۶: ۱۰۹). در ویرایش کتاب «On language» اثر رومن یاکوبسون^۶ به نقل از او المان‌هایی را نام می‌برد که در یک تعامل زبانی وجود دارند که می‌توان آنها را در مورد زبان پیامک هم عنوان کرد، کارکردهایی چون ۱- بیانی^۷ (مربوط به فرستنده پیام) ۲- تأثیر پذیرنده^۸ (مربوط به دریافت کننده پیام) ۳- سبکی^۹ (مربوط به خود پیام) ۴- باب سخن‌گشایی^{۱۰} (مربوط به کانال گفتگو) ۵- فرازبانی^{۱۱} (مربوط به رمزگشایی پیام) ۶- ارجایی^{۱۲} (مربوط به جهان خارج) (لیندا واک، ۱۹۹۰: ۶۹).

1. Kiesler, S. & Sproull, L.
2. Gofman, E. 'face-work theory' (1955, 1967, 1968)
3. Hudson, R. A.
4. Malinowski
5. phatic communion
6. Jakobson, R. 1956 / 1976
7. expressive function
8. conative function
9. poetic function
10. phatic function
11. metalingual function
12. referential function

نمودار ۱: کارکردهای ششگانه زبان (یاکوبسن، ۱۹۹۰: ۷۷)

نوبت‌گیری، جفت‌های مجاور، تعداد مجاز قطع مکالمه و نحوه آغاز گفتگو^۱ نیز از جمله نُرم‌های سوار بر گفتار هستند (هاتسون، ۱۹۹۶: ۱۷-۱۹) که گرچه نشاندار بودن یا نبودن هر یک از جامعه‌ای به جامعه دیگر فرق می‌کند ولی در پیامک نیز قابل طرح و وجود دارند.

در ایران به دلیل متداول نبودن کاربرد حروف بزرگ^۲ در زبان فارسی و متعاقب آن عدم توافق و قراردادی شدن معنی یک حرف یا کلمه مختصر شده بین کاربران، استفاده از مخفف‌های اس ام اسی محدود شده است و از آنجا که مردم دوست ندارند از علائمی که از نظر معنایی تیره و مبهم هستند استفاده کنند، بیشتر از حروف و اصطلاحات زبان انگلیسی در پیامک‌ها استفاده می‌گردد. ولی با این حال حذف به قرینه و بُرش و همچنین زبان گفتار، به ویژه زبان عامیانه کوچه و بازار در آن کاربرد زیادی دارد.

طبق اطلاعاتی که نویسنده از پرسش‌نامه‌های پاسخ داده شده توسط دانشجویان جوان (سنین ۲۰ تا ۳۰ سال)، بدست آورده است گاهی در مورد فعل‌های مرکبی مثل «تلفن کردن» و یا به طور کلی افعالی که با «می» شروع می‌شوند (مانند زمان حال ساده، اخباری و استمراری) وقتی یکی از طرفین (چه فرستنده و چه گیرنده پیام) یکبار از صورت کامل استفاده کند، در ادامه ارسال پیامک‌ها، فعل کامل را به قرینه حذف می‌کند و تنها از «می» و یا در صورت منفی بودن از «نمی» استفاده می‌کند. همچنین ساخت افعالی با ساختار جدید در پیامک‌های جوانان بسیار باب شده است مثلاً به جای نوشتن کامل جمله «بعدها تلفن می‌کنم» از «بعدها تِل می» یا «بعدها می‌زنم» و یا به

1. turn taking, adjacency pairs, interruption, opening.
2. capital

جای «زنگ بز» از «بیل» که البته ۹۰٪ با الفبای انگلیسی تایپ می‌شوند، استفاده می‌گردد. در این روش پاسخگویی، به طور ضمنی نداشتن وقت و مشغله زیاد ارسال کننده پیام را هم به مخاطب می‌فهماند (کنش گفتاری)^۱.

هم‌آوایی و ترکیبات ابتکاری برخی حروف و نمایش آن با یک کاراکتر در ساختن کلمات فارسی همانند انگلیسی از دیگر انواع ساخت کلمات است که در بخش بعدی توضیح بیشتری در این باره داده خواهد شد. استفاده از شکلک‌ها^۲ نیز برای غلبه بر محدودیت‌های رسانه متنی و انتقال احساسات و حالات، از مواردی است که بر جذابیت این نوع ارتباط افزوده است.

مخفف‌سازی در پیامک و انواع آن

از آنجا که گوشی‌های تلفن همراه با محدودیت فضای صفحه نمایش و نیز محدودیت در بلندی پیام و تعداد کاراکترها مواجهند، کاربران از صورت‌های مخفف و کوتاه کلمات به جای تایپ کامل کلمه استفاده می‌کنند. در زمینه نگارش کلمات در پیامک تقسیم‌بندی‌های زیر دیده می‌شود:

۱. اختصارات (abbreviations)

الف- برش (clipping): حذف حروف پایانی.

مثال انگلیسی:

uni → university
eshteb → eshtebah

مثال فارسی:

ب- فشرده‌سازی (contraction): حذف حروف میانی.

1. speech act
2. emotion+icon

msg → message مثال انگلیسی:

slm → salam مثال فارسی:

ج- سرواژه‌ها (acronyms): حروف ابتدایی چند واژه که به صورت یک کلمه خوانده می‌شوند.

lol → lots of love/laugh مثال انگلیسی:

chaman → chaker, mokhles, nokar مثال فارسی:

ب: تک حرفی‌ها (alphabetisms): حروف ابتدایی چند واژه که به صورت حرف به حرف خوانده می‌شوند.

gf → girl firend مثال انگلیسی:

مثال فارسی: یافت نشد.

۲. هم آواها (homophones): هم آوایی حروف و اعداد

الف- جایگزینی یک حرف به جای یک کلمه:

u → you مثال انگلیسی:

y → why مثال فارسی: یافت نشد.

ب- جایگزینی اعداد به جای یک هجا:

18 → late مثال انگلیسی:

2moro → Tomorrow
2bare → dobare مثال فارسی:

ج- ترکیب مجدد چند کاراکتر کوتاه شده به صورت یک کاراکتر:

ur → your/ you are مثال انگلیسی:

مثال فارسی:

یافت نشد.

د- حذف یکی از حروف هم‌آوای پی در پی: نوشتن فقط یک حرف از آنها.

sory → sorry مثال انگلیسی:

cal → call

barec → barresi مثال فارسی:

۳. روش ابتکاری

cu@ → see you around مثال انگلیسی:

sa@ → /saæt / (ساعت) مثال فارسی:

۴. عدم رعایت املاء صحیح کلمات

rember → remember مثال انگلیسی:

مثال فارسی:

یافت نشد.

۵. حذف واکه‌ها، تا جایی که معنی کلمه قابل استنباط باشد.

btwn → between مثال انگلیسی:

psbl → possible

مثال فارسی:

اصول حاکم بر پیامک

همانگونه که در بخش قبل اشاره شد، کول (۲۰۰۷) حذف واکه‌ها را در پیامک ناشی از دو اصل واج‌شناختی می‌داند؛ اصل «شکل و زمینه» و اصل «قوی-قویتر». درس‌لر (۱۹۹۶: ۴۲) در توضیح «شکل و زمینه» می‌گوید: «این اصل پیش‌بینی می‌کند که شکل‌ها به نزدیک‌نمایی و زمینه‌ها به دورنمایی متمایلند» و از آنجا که در واج‌شناسی، همخوان (C) شکل، و واکه (V) زمینه است، همخوان‌ها به ماندن در متن و واکه‌ها به حذف، تمایل دارند. کول (۲۰۰۷: ۴۵) بیان می‌کند که هر گاه خوشه‌های همخوانی تشکیل شوند، هر یک از خوشه‌ها میل به کاهش دارند زیرا خوشه CV بهترین صورت

ظهور است تا CCV یا CVC. دونگان (۱۹۸۵) نیز در توضیح اصل «قوی-قویتر» عنوان می‌کند شکل‌هایی که در موقعیت‌های قوی ظاهر می‌شوند، در جای خود می‌مانند و قوی‌تر می‌شوند یعنی همخوان‌های آغازین واژه یا واقع در ابتدای هجاهای دارای تکیه، در جای خود حفظ می‌شوند و یا با انسداد قوام و استحکام می‌یابند، درحالی‌که زمینه‌هایی که در موقعیت‌های ضعیف ظاهر می‌شوند ضعیف‌تر می‌شوند؛ به طوری‌که واکه‌ها در موقعیت بدون تکیه یا حذف می‌شوند و یا به شوا (ə) تقلیل می‌یابند، همچنین همخوان‌هایی که در انتهای واژه قرار می‌گیرند محکوم به حذف خواهند بود.

گرایس در سال ۱۹۷۵ نیز برای دستیابی به نتیجه مطلوب در مکالمه یا گفت و شنود کلامی قائل به رعایت چهار اصل همیاری است که عدم پایبندی به این اصول ارتباط را مختل می‌کند (براون و یول، ۱۹۸۳: ۸۳). این چهار اصل عبارتند از:

- اصل کمیت^۱: اطلاعات ارائه شده باید کافی باشد، نه کم و نه زیاد.
 - اصل کیفیت^۲: اطلاعات ارائه شده باید بر اساس حقیقت و درست باشد.
 - اصل شیوه بیان^۳: اطلاعات ارائه شده باید با کلماتی مقبول، رسا، بدون پیچیدگی و در بافتی گویا بیان شود.
 - اصل مناسبت^۴: اطلاعات ارائه شده باید به موضوع بحث مربوط باشد.
- تورلو (۲۰۰۳: ۴) نیز برای پیامک سه اصل را بر اساس اصول گرایس معرفی می‌کند: (۱) اختصار و سرعت (۲) ویژگی‌های فرازبانی (۳) شباهت‌های آوایی. اما این اصول هر چند مرتبط با قوانین حاکم بر زبان پیامک هستند ولی با نظریات گرایس فاصله زیادی دارند. چراکه فقط می‌توان اصل اول یعنی اختصار و سرعت را تا حدودی با اصول گرایس همسو دانست.

هورن^۱ در مقاله‌ای تحت عنوان «نظریه تناسبات کلام؛ گرایس و گرایس‌گرایان نوین»، (۱۹۸۴: ۱۱-۱۲ به نقل از کارستون^۲ ۱۹۹۸) اصول چهارگانه گرایس را به دو اصل

1. quantity
2. quality
3. manner
4. relevance

کاهش می‌دهد، یکی اصل شنونده بنیاد (Q) و دیگری اصل گوینده بنیاد (R) که در واقع اصل «Q»، حفظ تلاش شنونده و اصل «R»، کاهش تلاش گوینده است. هورن با این کار در حقیقت اصل «R» را با اصل «اقتصاد گوینده» زیف^۳ (۱۹۴۹: vii)، مطابقت داده است؛ اصلی که اساس زبان متنی در پیامک را به خوبی توجیه می‌کند، یعنی نیرویی که گوینده را وادار می‌کند تا حداکثر منظورش را با حداقل کلمات منتقل کند. مارتینه (۱۹۶۲: ۱۳۹) نیز از کاهش برونده انرژی گوینده، چه ذهنی و چه فیزیکی نام برده است. کاهش برونده ذهنی یعنی انتخاب بهترین و مناسب‌ترین و در عین حال کوتاه‌ترین صورت زبانی که معنای مدنظر گوینده را منتقل کند (زیف ۱۹۴۹: ۲۰) و کاهش برونده فیزیکی یعنی حداقل تلاش برای تولید یک صورت زبانی. اساساً هورن معتقد به کاهش اصول گرایس است. اما نویسنده بر این باور است که اصول دو گانه او تنها به دلیل نگاهی کلی‌تر و یک نامگذاری نو بر اصول چهارگانه گرایس است، نه کاهش آن و شاید قائل شدن به یک پیوستار برای اصول گرایس بهتر از در نظر گرفتن مرزی مشخص بین دو اصل «Q» و «R» و حذف برخی از اصول گرایس باشد. زیرا نادیده گرفتن هر یک از آنها چه از طرف ارسال کننده و چه از طرف پذیرنده پیام قطعاً موجب اختلال در ارتباط خواهد شد.

پیوستار ممکن بین اصول گرایس

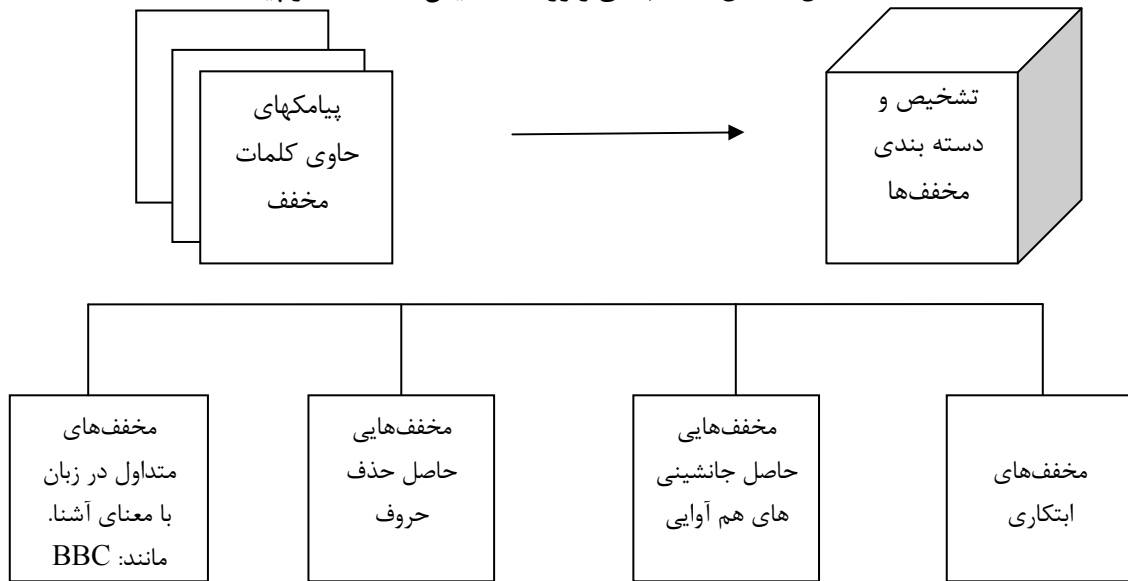
R- principle Q-principle
(Quantity - Relevance - Manner - Quality)

مدل‌های مخفف‌سازی در پیامک

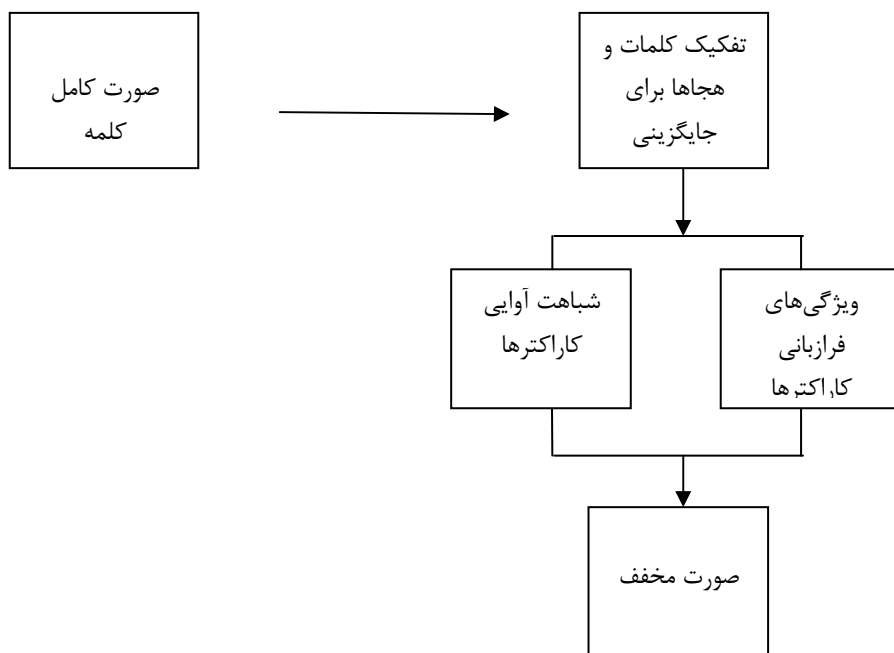
فانگ (۲۰۰۵) در این زمینه مدل‌هایی ارائه کرده است که با تغییرات اعمالی نویسنده، به صورت زیر هستند.

-
1. Horn, L.
 2. Carston, R.
 3. Zipf, G.K.

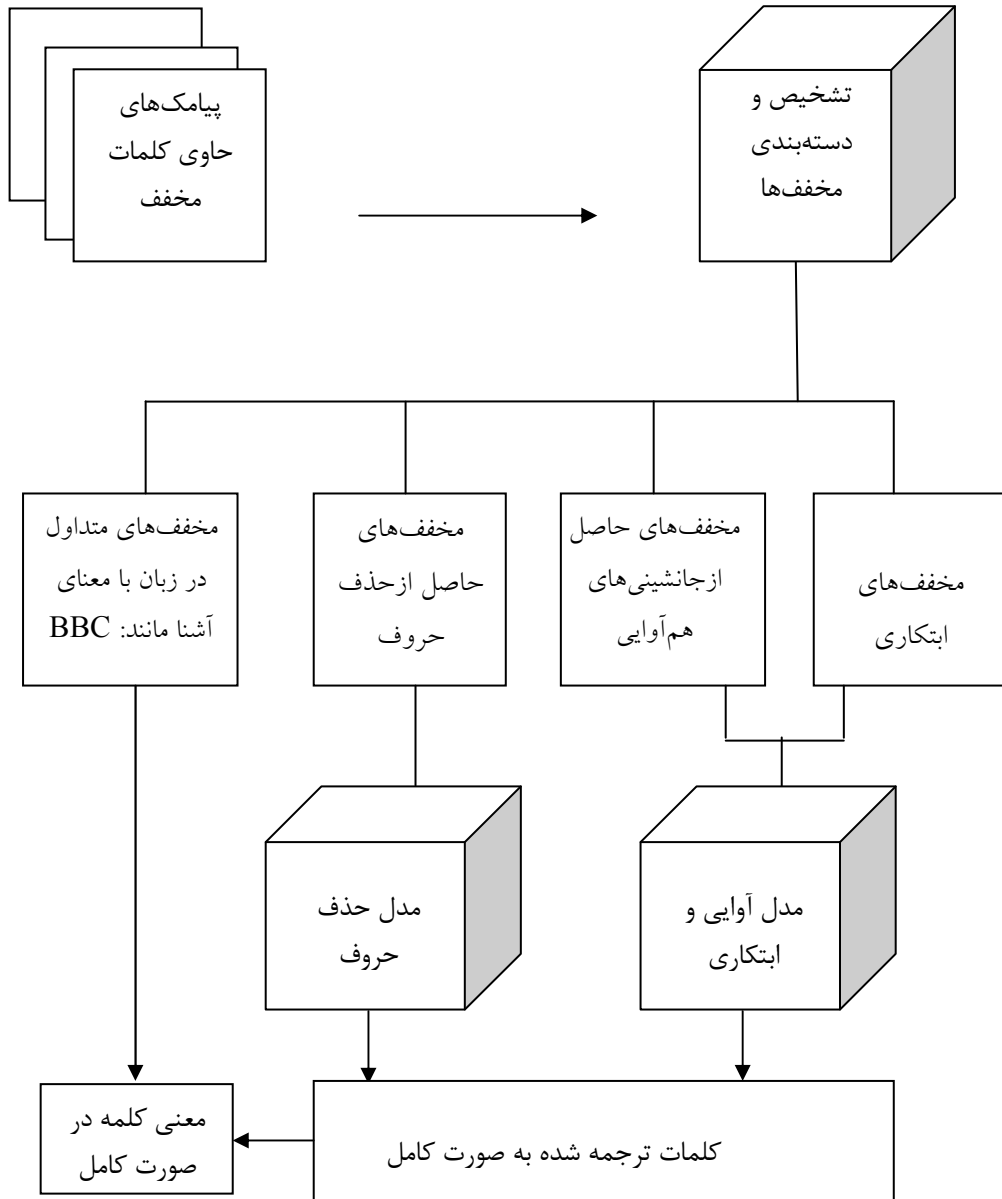
مدل ۱. مدل دسته‌بندی و روند تشخیص مخفف‌ها در پیامک

مدل ۲. ساختار آوایی و ابتکاری مخفف‌ها

مدل ۳. ساختار رمزگشایی و ترجمه مخفف‌ها (خوانش ذهنی)^۱

1. mental reading

طبقه بندی موضوعی پیامک

پیامک‌ها را می‌توان از نظر موضوعی به هفت گروه تقسیم کرد: ۱- پیامک‌های احوالپرسی ۲- پیامک‌های خبری ۳- پیامک‌های پرسشی ۴- پیامک‌های قرار ملاقات ۵- پیامک‌های مناسبتی (تبریک/ تسلیت) ۶- پیامک‌های عاطفی ۷- پیامک‌های ادبی/طنز. در پیامک‌های احساسی علاوه بر کاربرد فراوان شکلک‌ها که قبلاً بدان اشاره شد، از نام آواها^۱ نیز استفاده می‌شود.

hahaha,yeah, wow!

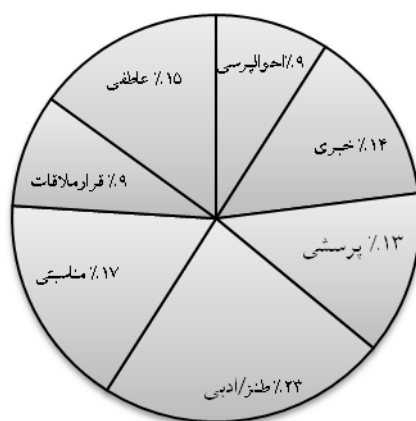
eee!, ,akh akh.

مثال انگلیسی:

مثال فارسی:

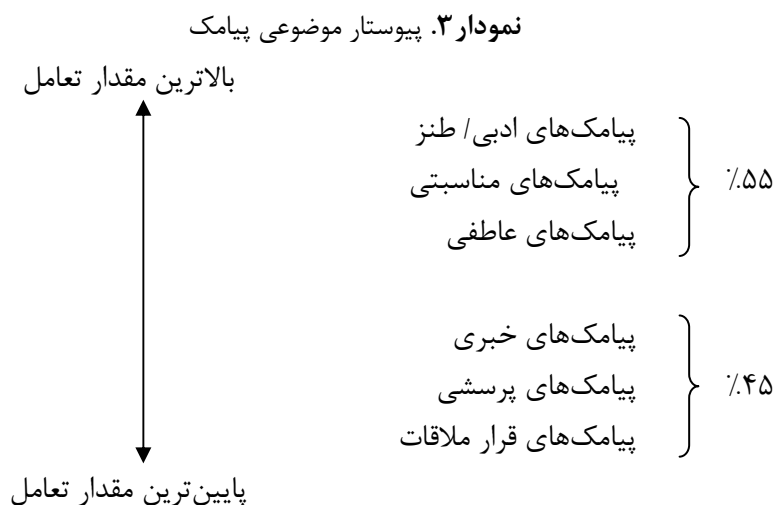
aaa!

نمودار ۲. بسامد انواع پیامک در میان جوانان ایرانی

بنابر آمار پرسش‌نامه‌ها، به طور کلی پیامک‌های جوانان ایرانی بیشتر در زمینه طنز، مناسبت‌ها و موارد عاطفی است که می‌توان آنها را به ترتیب اولویت به صورت پیوستار زیر نیز نمایش داد.

1. anomatopia

نتیجه‌گیری

ویژگی‌های دنیای پر هیاهوی امروز از جمله سرعت، تکنولوژی، مشغله زیاد و نیاز به دسترس بودن افراد همه دست به دست دادند تا پیامک متولد شود. زبان پیامک که زبانی غیرمعیار است گذشته از داشتن ویژگی‌های این گونه از زبان‌ها، مشخصات منحصر به فردی نیز دارد:

- (۱) عدم توجه به مرزهای جغرافیایی و سیاسی جوامع
- (۲) سوق به جهانی شدن و استفاده از کلمات قرضی و جهانی^{۱(۵)}
- (۳) سرعت قابل توجه در انتقال اطلاعات
- (۴) انتقال بیشترین اطلاعات با کمترین نمادها
- (۵) شباهت به زبان تلکس و تلگراف
- (۶) بکارگیری زبان مصور^{۲(۶)}
- (۷) زایایی قابل ملاحظه

1 . globe speak
2 . rebus

بدلیل محدودیت در فضای نمایش و تعداد محدود کاراکترها، کاربران ناگزیر از بکارگیری کوتاه‌سازی در پیامک هستند که این کوتاه‌سازی انواع زیر را شامل می‌شود:

(۱) اختصارسازی: الف- برش ب- فشرده‌سازی ج- سرواژه‌سازی د- تک‌حرفی‌ها

(۲) هم‌آوایی: الف- جایگزینی یک حرف به جای یک کلمه. ب- جایگزینی اعداد

به جای یک هجا. ج- ترکیب مجدد چند کاراکتر کوتاه شده به صورت یک کاراکتر.

د- حذف یکی از حروف هم‌آوای پی در پی.

(۳) روش ابتکاری

(۴) عدم رعایت املاء صحیح کلمات

(۵) حذف واکه‌ها

دو اصل «شکل و زمینه» و اصل «قوی-قوی‌تر» اصولی هستند که کوتاه‌سازی در پیامک را که عمدتاً با حذف واکه صورت می‌گیرد و بسیار در پیامک دیده می‌شود توجیه می‌کنند. اصل «شکل و زمینه» پیش‌بینی می‌کند که شکل‌ها به نزدیک‌نمایی و زمینه‌ها به دورنمایی متمایلند و از آنجا که در واج‌شناسی، همخوان (C) شکل، و واکه (V) زمینه است، همخوان‌ها به ماندن در متن و واکه‌ها به حذف، تمایل دارند (نک. کول ۲۰۰۷). اصل «قوی-قوی‌تر» نیز بیان می‌کند شکل‌هایی که در موقعیت‌های قوی ظاهر می‌شوند، در جای خود می‌مانند و قوی‌تر می‌شوند یعنی همخوان‌های آغازین واژه یا واقع در ابتدای هجاهای دارای تکیه، در جای خود حفظ می‌شوند و یا با انسداد استحکام می‌یابند، اما زمینه‌هایی که در موقعیت‌های ضعیف ظاهر می‌شوند ضعیف‌تر می‌گردند. به طوری که واکه‌ها در موقعیت بدون تکیه یا حذف می‌شوند و یا به شوا (θ) تقلیل می‌یابند.

البته کوتاه‌شدگی در پیامک تا آنجا صورت می‌گیرد که اصل رسانگی نقض نگردد و در ارتباط اختلال ایجاد نشود. یعنی اصول چهارگانه گرایس همچنان پا برجا باشد. هورن (۱۹۸۴) این اصول را به دو اصل «Q» و «R» کاهش داده است که یکی اصل شنونده بنیاد (Q) و دیگری اصل گوینده بنیاد (R) می‌باشند که در واقع «Q»، حفظ تلاش شنونده و «R»، کاهش تلاش گوینده است. هورن معتقد به کاهش چهار اصل

گرایس به این دو اصل است اما با تعاریفی که از هر یک ارائه داده است باز به طور غیرمستقیم چهار اصول گرایس در آنها به چشم می‌خورد.

پی‌نوشت

- ۱- زبانی متأثر از چندین زبان که به منظور تسهیل در روابط بین‌المللی توسط لودویک زامنهوف در سال ۱۸۸۷ میلادی اختراع شد.
- ۲- خط تصویری؛ بدین معنا که یک تصویر یا نماد، نمایانگر یک کلمه و یا یک بخش یا صدا از آن باشد که خصوصاً در زبان مصری عهد عتیق مورد استفاده قرار می‌گرفت.
3- <http://extra.shu.ac.uk/daol/previous/v1-n1.html>
- 4- <http://www.twt2nite.com/menu-html>
- ۵- گزارش BBC در سال ۲۰۰۳ به نقل از کتاب «اینترنت و جامعه» اثر اسلویین.
- ۶- این زبان که اکنون بین عموم به عنوان یک بازی و جورچین واژگانی شناخته می‌شود و کاربرد دارد در گذشته، قبل از پدید آمدن الفبا به عنوان یک سیستم زبانی مورد استفاده بود. بدین ترتیب که مثلاً از لوگوگرام یک چشم که با صدای /aI/ تلفظ می‌شود بدون توجه به معنی آن برای نشان دادن کلمه «آ» به معنی «من» هم استفاده می‌شد (یول، ۱۹۹۶: ۱۲).

منابع

- اسلوین، جیمز (۱۳۸۰) اینترنت و جامعه، عباس گیلوری و علی راد باوه، تهران، کتابدار.
سمائی، مهدی (۱۳۸۶) فرهنگ لغات زبان مخفی، تهران، مرکز.
- Bergs, A.(2003). "The linguistics of text messaging". Paper presented at the XVIth International Conference on Historical Linguistics ICHL 2003, Copenhagen.
<http://www.hum.ku.dk/ichl2003/abstracts/section10.html>
- Bralczyk, J.(2004). "HALO, HALO! ZYCZE CI WESOLYCH SWIAT CALUJE I 3MAJ SIĘ :)" Idea Mobile
http://www.idea.pl/portal/map/map/ideamobile?type=IDEA_MOBILE.
- Brown,G. & Yule,G.(1983) "Discourse analysis". Cambridge University Press: New York, USA.
- Carston.R (2005). A Note on Pragmatic principle of Least Effort.
<http://www.google.com/search?q=carston.r%2B%29%2C+A+Note+on+Pragmatic+principle+of+Least+Effort&btnG=Search&hl=en&sa=2>
- Donegan, P.(1978) 1985." On the Natural Phonology of vowels". New York:Garland.
- Dressler, W.U.(1985). Explaining Natural Phonology.Phonology Yearbook 1, 29-50.
- Dressler, W. U.(1999). "What is Natural in Natural Morphology (NM)?" Prague Linguistic Circle Papers 3, 135-144.
- Evans, V. and Green, M. (2006). Cognitive Linguistics: An Introduction, Edinburgh University Press.
- Fung, L.M.(2005). "SMS Short Form Identification and Codec". Honours Year Project Report. Department of Computer Science School of Computing National University of Singapore.
- Gofman, E.(1955). "On Face-Work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction" Pshychiatry 18: 213-231.
- Horn, L.(1984). Toward a new taxonomy for pragmatic inference: Q-based and R-based implicature. In: Schiffrin, D. (ed.), Meaning, Form and Use in Context (GURT '84), 11-42.Washington: Georgetown University Press.
- Hudson, R.A.(1996). Sociolinguistics.2nd ed. Cambridge University Press.
- Karwatowska, M. and J. Szypra-Kozłowska. (2003). "Dowcip i wulgarność – cechy rozmów uczniowskich prowadzonych za

- pośrednictwem SMS-ów” [Humor and vulgarity – the properties of SMS-mediated students’ interactions]. Dialog a nowe media [Dialogue and the new media]. Druga Internetowa Konferencja Naukowa [2nd Online Scientific Conference]. University of Silesia, Katowice, Poland, March-April 2003.
<http://uranos.cto.us.edu.pl/~dialog/archiwum/referaty.html>
- Kiesler, S. and Sproull, L.(1986). “Reducing social context cues: Electronic mail in organizational communication”. *Management Science*, 32:1492-1512. Reprinted in Irene Grief (ed.), 1988, *Computer-Supported Cooperative Work: A Book of Readings*. San Mateo, CA: Morgan Kaufman.
- Kul, M.(2007). “Metaphonology in text messages”. In Lewandowska-Tomaszczyk, B., T. Płudowski and D. Valencia Tanno (eds.)
- Kuźmiński, M.(2004). “SMS: niesforne dziecko ery mediów” [SMS: The wild child of the mediaera]. *Mediator* 3(4). 14–22.
- Lopez Rua, P.(2006). “Shortening devices in text messaging: a multilingual approach”. In Härmä, J., J. Korhonen and T. Nevalainen (eds.). 139–155.
- Malinowska, E. 2004. “Napisz do mnie przez telefon – od epistoły do SMS-a”. In Ostaszewska, D. (ed.). 189–197.
- Martinet, A.(1962). *A Functional View of Language*. Oxford: Clarendon Press.
- Orwell, G.(1947).” *Politics and the English Language*”.
http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_and_the_English_Language
- Papen, U. and K. Tusting. (2006). “Literacies, collaboration and context”. In Maybin, J. and J. Swann (eds.). 312–359.
- Papen, U. and Tusting, K. (2006). “Literacies, collaboration and context”. In Maybin, J. and J. Swann (eds.). 312–359.
- Segerstad, Y.H. af.(2002). “Use and adaptation of written language to the conditions of Computer- Mediated Communication”. [Unpublished PhD dissertation, Göteborg University.]
http://www.ling.gu.se/%7Eylva/Dokument/ylva_diss.pdf
- Stevens, I.(2003) 2008. *Spanglish*. Harper Collins Publishers.
- Sutherland, J.(2002). “Cn u txt?” *The Guardian*, 11 Nov 2002.
<http://www.guardian.co.uk/print/0,3858,4543918-103680,00.html> . The Text 2nite Home Page. [nd]. “Funny text messages” <http://www.txt2nite.com/menu.html>
- Thurlow, C.(2003). “Generation txt? The sociolinguistics of young people’s text-messaging”. *Discourse Analysis Online* 2003, vol.

- 1, no. 1. http://extra.shu.ac.uk/daol/previous/v1_n1.html
- Waugh, L.R.(1990). On language, By Roman Jakobson, Monique Monville-Burston.
<http://books.google.com/books?id=2UBsAAAAIAAJ&q=waugh+1990%2Bon+language&dq=waugh+1990%2Bon+language>
- Wolańska, E.(2004). Krótka wiadomość tekstowa (SMS) jako proces i struktura. Właściwości komunikacyjne, tekstowe i stylistyczne [The short text message (SMS) as a process and a structure. The textual and stylistic properties.] [Unpublished PhD dissertation, Warsaw University].
<http://bazy.opi.org.pl/raporty/opisy/synaba/119000/sn119536.ht>
- Yule, G.(1996). The study of language. 2nd ed. Cambridge University Press.
- Zipf ,G.(1949). Human Behavior And The Principle Of Least Effort, Boston: Addison Wesley.